

BTO Verkennend Onderzoek

Een reis naar het vakantieland van de toekomst

De toerismesector had de afgelopen jaren de wind in de zeilen. 2019 was het tiende opeenvolgende jaar van groei van wereldwijde buitenlandse toeristen sinds de economische crisis van 2009. In 2019 bereikte het aantal buitenlandse toeristen dat naar Nederland kwam voor het eerst de 20 miljoen. Zal deze trend zich verder in de toekomst doorzetten?

Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) schetste het toerisme perspectief in 2030. De gevolgen van de huidige corona crisis zijn hierbij niet meegenomen maar door het lange termijn perspectief kan toch nog een beeld verkregen worden van de mogelijke toename van het aantal Nederlandse en buitenlandse toeristen in 2030.

De ontwikkelingen in de toerismesector kunnen een flink beslag leggen op de beschikbare hoeveelheden drinkwater. In deze trendalert wordt in kaart gebracht wat voor impact de (toekomstige) ontwikkelingen in de toerismesector kunnen hebben op de drinkwatervoorziening in Nederland en waar er kansen liggen voor drinkwaterbedrijven.

Bron: [Wereldcrisis, 2017](#)

Trendbeschrijving en achtergrond

Toerisme blijft wereldwijd en in Nederland sterk groeien. We willen steeds vaker op vakantie en meer ontdekken van de wereld om ons heen. Een barometer rapport van de [World Tourism Organisation \(WTO\)](#) geeft aan dat 2019 het tiende opeenvolgende jaar was van groei van wereldwijde buitenlandse toeristen sinds 2009. De ontwikkelingen van toerisme in Nederland weerspiegelen deze wereldwijde trend. Volgens het [Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen \(NBTC\)](#) is het aantal buitenlandse toeristen dat Nederland bezoekt verdubbeld van 10 miljoen in het economische crisisjaar 2009 tot boven de 20 miljoen in 2019. Ook Nederlanders zoeken hun vakantievertier steeds vaker op in het buitenland. In 2018 gingen ruim 14,1 miljoen Nederlanders minstens één keer per jaar op vakantie (83% van de totale bevolking), waarvan 11,0 miljoen¹ buiten de landsgrenzen (78%). En ondanks de toenemende zorgen over klimaatveranderingen en de intrede van begrippen als vliedschaamte bereiken we deze buitenlandse bestemmingen [sinds kort](#) vaker met het vliegtuig dan met de auto.

Het lijkt erop dat de toerismesector de komende jaren nog flink zal blijven groeien. Tegelijkertijd is door de dynamiek en complexiteit van de hedendaagse

¹ Waarvan 5,3 miljoen personen uitsluitend in het buitenland op vakantie gingen en 5,7 miljoen daarnaast ook in Nederland.

samenleving, de kans dat de huidige ontwikkelingen in de toerismesector zich ongewijzigd voortzetten klein. Hoe zal de gemiddelde Nederlandse en buitenlandse toerist zich in de toekomst gedragen? Zullen vakanties vlak over de grens of in eigen land bijvoorbeeld populairder worden door eventueel toenemende vliedschaamte? Zullen geopolitieke spanningen of opkomende epidemieën de vakantiedrang onderdrukken? Het internationale toerisme is momenteel tot stilstand gekomen vanwege de **corona crisis**. Wat de gevolgen op langere termijn zijn is onduidelijk. In deze trendalert wordt het perspectief van 2030 geschetst waarbij geen rekening gehouden is met de gevolgen van corona.

Ontwikkelingen binnen de toerismesector zijn vaak verbonden met water. Op lokaal en regionaal niveau kan toerisme een flink beslag leggen op de beschikbare hoeveelheden drinkwater, zowel direct (hotelkamers) als indirect (water intensieve activiteiten). Deze trendalert brengt in kaart wat voor impact de (toekomstige) ontwikkelingen in de toerismesector kunnen hebben op de drinkwatervoorziening in Nederland en waar er kansen liggen voor drinkwaterbedrijven. Om dit in kaart te brengen worden eerst verschillende ontwikkelingen in de toerismesector uiteengezet. Vervolgens worden toekomstscenario's beschreven om een prikkelend beeld

te schetsen hoe het toerisme zich in het komende decennium zou kunnen ontwikkelen.

Drie stromen van toerisme

Om de verschillende ontwikkelingen in de toerismesector in kaart te brengen is het van belang om een aantal stromen van toerisme van elkaar te onderscheiden. Volgens een [recent rapport](#) uit 2019 over de trends in toerisme van het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) zijn er in Nederland drie stromen te onderscheiden: binnenlands-, uitgaand-, en inkomend toerisme. Zakelijk toerisme wordt in deze trendalert buiten beschouwing gelaten.

Het *binnenlandse toerisme* behelst alle dagtochten en vakanties van Nederlanders in eigen land, bijvoorbeeld een weekendje weg naar een van de Waddeneilanden. Het *uitgaand toerisme* betreft alle dagtochten en vakanties van toeristen naar een ander land dan het land waarin zij wonen, bijvoorbeeld een kampeervakantie in Frankrijk of een surfvakantie op Bali. Tot slot, het *inkomend toerisme* omvat alle dagtochten en vakanties van buitenlandse bezoekers in Nederland, bijvoorbeeld Chinezen die een deel hun vakantie doorbrengen in Nederland. De recente trendmatige ontwikkelingen

binnen ieder van deze drie toerismestromen worden in de volgende secties uitgewerkt.

Binnenlands toerisme

Uit het jaarlijkse [Continu Vakantieonderzoek \(CVO\)](#) van het CBS over het vakantiejaar 2018 blijkt dat ruim 40% van de Nederlandse bevolking in Nederland op vakantie² gaat (8,9 miljoen). Hiervan gaat zo'n 3,1 miljoen Nederlanders uitsluitend in Nederland op vakantie. De meest populaire toeristengebieden voor Nederlanders in eigen land zijn de Noordzee badplaatsen, de Groningse, Friese en Drentse zandgronden en de Veluwe. Deze drie bestemmingen zijn tussen 2017 en 2018 nog populairder geworden. Nederlanders houden van een actieve vakantie. Zo'n 19% van het binnenlands toerisme wordt ingevuld door o.a. wandelen, fietsen en watersport. Verder overnachten Nederlanders in eigen land relatief vaak in een bungalow of hotel en wordt voor 88% de auto gebruikt om bij de bestemming te komen. Slechts 6% neemt de trein.

Uitgaand toerisme

Volgens het CBS zoeken Nederlanders steeds meer hun vakantieertier op buiten de landsgrenzen. Zoals eerder werd gesteld gingen er in 2018 zo'n 11,0 miljoen Nederlanders in het buitenland op vakantie (twee jaar eerder lag dat aantal nog op 9,5 miljoen). 85% van deze

buitenlandse vakantiegangers verbleven binnen Europa. Bestemmingen in Duitsland, Frankrijk en Spanje zijn veruit het meest populair voor buitenlandse vakanties (Tabel 1). Voor wat betreft de vakanties buiten Europa ging iets minder dan de helft naar Azië (45%).

Bestemming	Aantal vakanties (x 1.000)	Aandeel (%)
1. Duitsland	3.581	16
2. Frankrijk	2.639	12
3. Spanje	2.589	12
4. België	1.714	8
5. Italië	1.279	6
6. Oostenrijk	1.097	6
7. Groot-Brittannië	882	5
8. Griekenland	725	4
9. Turkije	602	3
10. Overig	5.971	25
Totaal	22.400	100

Tabel 1: Top 10 buitenlandse bestemmingen voor Nederlanders tussen oktober 2018 en september 2019 (bewerkte tabel van CBS, CVO, 2019)

Trends die het [NBTC](#) ziet binnen dit uitgaand toerisme is dat we relatief steeds minder vaak naar landen zoals Duitsland, Frankrijk en Spanje gaan en vaker exotische plekken opzoeken buiten Europa zoals Bali en Florida. Het maken van een verre reis, liefst zelf in de steigers gezet, is een van de trends van het huidige toerisme volgens het NBTC. Door een groei van het aanbod, de toenemende koopkracht en de media-aandacht voor verre reizen, bijvoorbeeld in het populaire programma van [Floortje Dessing](#), plannen meer Nederlanders een reis naar verre en exotische bestemmingen. Het lijkt er op dat je héél ver weg op vakantie moet gaan om er bij te horen.

Mede door de drang om steeds verder te reizen, is het geen toeval dat in 2019 het vliegtuig voor het eerst de auto heeft ingehaald als meest gebruikte vervoermiddel bij buitenlandse vakanties. Het aantal vliegtrips nam in 2019 met 3% toe, terwijl het aantal autoreizen evenredig afnam. Het aantal vluchten naar intercontinentale bestemmingen steeg met liefst 8% in 2019. Deze cijfers duiden dan ook eerder op vlieglust dan op vlietschaamte. De verschuiving van auto naar vliegtuig zal veel mensen met hart voor de planeet zorgen baren. Maar is dit wel terecht? Volgens [Milieu Centraal](#) wel. Een reis met het vliegtuig draagt twee tot vier keer zoveel bij aan het broeikaseffect als dezelfde reis per auto. Het

² Het CBS definieert een "vakantie" als een verblijf buiten de eigen woning voor ontspanning of plezier, met ten minste één overnachting.

verschil is het grootst op een korte reisafstand. Professor luchtvaarttechniek Henri Werij van de TU Delft geeft echter [een ander beeld](#). Volgens Werij is het brandstofverbruik van vliegtuigen per kilometer per passagier sinds eind jaren 50 sterk gedaald. Het is nu vergelijkbaar met het verbruik van een moderne auto. Als je in je eentje naar Zuid-Frankrijk rijdt is het slechter voor het milieu dan ernaartoe vliegen. Hoe dan ook, uit onderzoek van [3Vraagt](#) is gebleken dat zeven op de tien jonge mensen momenteel geen last hebben van vliedschaamte. De reden daarvoor heeft vooral met kosten en tijd te maken. Als je relatief goedkoop lange afstanden wilt afleggen is er, volgens hen, niet echt een alternatief. Waarom zou je je dan schamen?

Wel constateert het NBTC dat het treinverkeer naar buitenlandse vakantiebestemmingen, hoewel nog beperkt, met [27%](#) is toegenomen tussen 2018 en 2019. De verwachting is dat reizen met de trein nog meer aan populariteit gaat winnen nu steeds meer Europese steden rechtstreeks verbonden worden met hogesnelheidstrajecten, zoals de directe [Eurostar](#) trein van Amsterdam naar London.

Inkomend toerisme

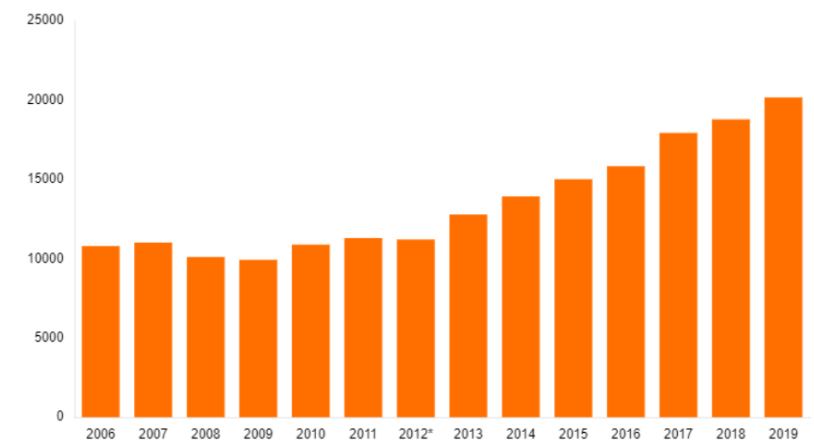
Volgens het [NBTC](#) heeft ook het inkomend toerisme naar Nederland het afgelopen decennium, afgezien van een dip tijdens de crisisjaren 2008 en 2009, een duidelijke groei doorgemaakt (zie figuur 1). Het aantal buitenlandse gasten dat in 2019 voor een vakantie naar Nederland kwam was circa 20,2 miljoen, een 7% groei vergeleken met het voorgaande jaar. Dit groeipercentage ligt veel hoger dan de gemiddelde groei voor Europa wat op 3,7% ligt.

Waarom is de groei in inkomend toerisme zo sterk gegroeid in 2019? Volgens een [reisanalyse](#) van het NBTC was deze groei vooral gevoed door de sterke toename van uitgaande reizen in de traditioneel belangrijke herkomstlanden, zoals Duitsland, Frankrijk en Groot-Brittannië. Ook is de vluchtcapaciteit (grotere toestellen) van en naar Nederland vanuit verschillende herkomstlanden toegenomen en hebben specifieke bestemmingen binnen Nederland extra internationale aandacht gekregen (bijvoorbeeld de [Best in Travel 2020 van Lonely Planet](#)).

Nederland is al jaren populair onder Europeanen. Veruit de meeste buitenlandse toeristen kwamen in 2019 uit Europa (16 miljoen, 80%) (zie tabel 2). Gezien de ligging

is Nederland een ideale bestemming voor een kort verblijf. Het grootste herkomstland van buitenlandse toeristen is Duitsland. Meer dan 6,1 miljoen gasten uit Duitsland hebben in 2019 in Nederland overnacht voor

Ontwikkeling inkomend toerisme naar Nederland (x 1.000)

Figuur 1: Aantal internationale verblijfs-gasten in Nederland 2006-2019 (NBTC, 2019).

een vakantie. Dat is 8% meer dan in 2018. België, de tweede grootste herkomstland, laat met 4% groei t.o.v. 2018 een relatief bescheiden groei zien. Verder is het bezoek uit het Verenigd Koninkrijk, het derde grootste herkomstland, afgelopen jaar toegenomen met 8% na een lichte daling in 2018.

De overige 4,2 miljoen (20%) van het inkomend toerisme komt van buiten Europa vandaan, vooral uit het Amerikaanse continent en Azië (zie tabel 2). De Verenigde Staten en China zijn de twee grootste herkomstlanden buiten Europa. Sterke groei in bezoek wordt ook waargenomen vanuit Indonesië en delen van het Afrikaanse continent.

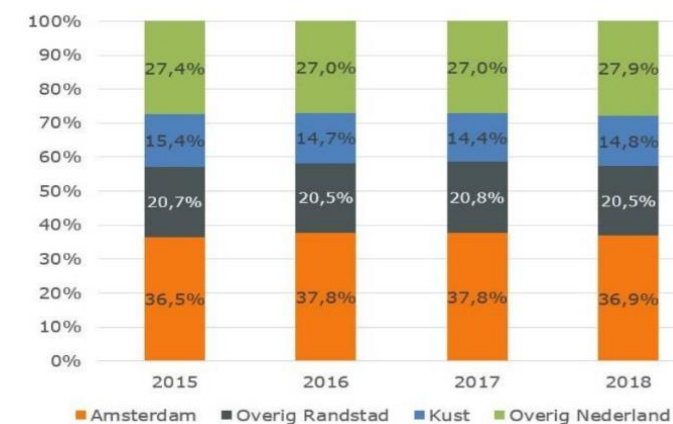
	2017	2018	2019	Δ % '19/18
Europa	14.151	14.974	16.040	+7%
Amerika	2.013	2.072	2.195	+6%
USA	1.414	1.480	1.570	+6%
Canada	180	173	180	+4%
Brazilië	150	154	170	+10%
Azië	1.373	1.359	1.500	+10%
China	364	333	380	14%
India	165	178	195	9%
Japan	120	121	135	11%
Indonesië	59	52	60	15%
Oceanië	235	219	235	7%
Afrika	152	156	190	22%
Totaal	17.924	18.780	20.160	+7%

Tabel 2: Aantal gasten (x1000) in Nederland naar regio in 2019 (bewerkte tabel van Statistiek Logiesaccommodaties (SLA), CBS).

Eenmaal in Nederland, bezoeken buitenlandse toeristen momenteel vaak de bekende hotspots als Amsterdam, Giethoorn, Kinderdijk en Volendam; met een zwaardere belasting van deze plekken als gevolg. Cijfers tussen 2015 en 2018 laten zien dat Amsterdam met een marktaandeel van 36-38% van het totale hoeveelheid buitenlandse toeristen een grote aantrekkingskracht heeft. Ondanks inspanningen om de buitenlandse bezoeker beter over Nederland te verdelen zien we dat de spreiding van buitenlandse toeristen vrij constant is gebleven over diezelfde periode (zie figuur 1). De activiteiten die buitenlandse toeristen in Nederland ondernemen, variëren sterk per herkomstland. Toeristen buiten Europa en Scandinaviërs funshoppen bijvoorbeeld vaak in Nederland. Stadswandelingen zijn erg populair onder Brazilianen, Russen, Canadezen en Amerikanen. Buitenlandse toeristen die in Nederland fietsen en het strand bezoeken zijn vaak Duitsers en Belgen.

Op sommige van de druk bezochte toeristische oorden in Nederland zien we een afnemende tolerantie voor toerisme. Veel bollenkwekers zijn het bijvoorbeeld beu dat toeristen bloembollen kapot trappen in hun zoektocht naar de perfectie selfie. In het voorjaar van 2019 is daarom een campagne gestart door gemeenten en bollenkwekers om toeristen door te verwijzen naar plekken waar wel foto's gemaakt kunnen worden. Banners, borden, dranghekken en vrijwilligers zijn ingezet om toeristen in de juiste banen te leiden. Ook in

Amsterdam ondervinden bewoners steeds meer last van toeristen. Een stadsenquête uitgevoerd door de Gemeente Amsterdam genaamd Drukke en Balans concludeerde dat Amsterdammers in verschillende buurten een toenemend gevoel van drukte ervaren door de steeds stijgende golf van toeristen die jaarlijkse de hoofdstad bezoeken. De doorgang op de stoep, vervuiling, geluidsoverlast en verkeerschaos zijn de grootste bronnen van ergernis onder bewoners. De groei van Airbnb vakantiewoningen in woonwijken draagt sterk bij aan deze ergernis. Ook buiten Nederland zijn er talloze plekken waar afnemende tolerantie voor toerisme is waar te nemen, zoals het "Frozendorpje" Hallstatt in Oostenrijk en de "Game of Thrones-achtige" stad Dubrovnik in Kroatië.

Figuur 1: Spreiding internationale toeristen over Nederland (CBS, 2019)..

Een blik in de toekomst

Uit de voorgaande ontwikkelingen blijkt dat het toerisme de afgelopen jaren wereldwijd en in Nederland flink is gegroeid. Zal deze trend zich verder in de toekomst doorzetten? Veel experts denken van wel. Tegelijkertijd leven we in een wereld waarin verandering de enige constante is. Grenzen vervagen; alles is met elkaar verbonden. Dat is maar weer eens duidelijk geworden door de huidige *corona crisis*. Zoals aangegeven worden de gevolgen van corona niet meegenomen in deze trendalert. Wellicht wordt door het lange termijn perspectief van 2030 toch nog een goed beeld verkregen van hoe de Nederlandse en buitenlandse toerist zich in de toekomst zal gedragen?

Basisscenario 2030 “de bewuste bestemming”

Het is uitdagend om in tijden van economische instabiliteit, geopolitieke onrust, toenemende fluctuerende klantenwensen en technologische ontwikkelingen, een visie te ontwikkelen die representatief zal zijn voor toerisme het komende decennium. Op landelijk niveau heeft het NBTC samen met strategiebureau Fronteer en meer dan honderd experts uit verschillende sectoren in januari 2019 een visiedocument samengesteld genaamd [Perspectief 2030](#). Perspectief 2030 gaat over de bestemming Nederland in 2030 en de veranderende rol van toerisme.

Een centraal uitgangspunt in Perspectief 2030 is het basisscenario “[de bewuste bestemming](#)” dat samengesteld is op basis van uitgebreide scenario-analyse onder begeleiding van het [European Tourism Futures Institute](#) (ETFI). De ontwerpers van dit basisscenario achten dit de meest waarschijnlijke toekomst voor toerisme in Nederland in 2030.

Het scenario gaat ervan uit dat het toerisme naar Nederland de komende jaren een sterke groei zal doormaken. In 2030 heeft het aantal inkomende toeristen naar Nederland een nieuw record bereikt: van 17,9 miljoen in 2017 naar 28,7 miljoen in 2030. Zet de groei van de afgelopen jaren exponentieel door, dan kan dit aantal in 2030 oplopen tot maar liefst 42 miljoen. Ondanks de relatief sterke groei uit Azië komen de meeste internationale bezoekers nog steeds uit de buurlanden Duitsland, België en het Verenigd Koninkrijk. Toerisme in Nederland is door bewust genomen beleid (o.a. verbeterde infrastructuur) meer over het land verspreid, vooral in de ring rond de Randstad en meer perifere gebieden. Amsterdam is fysiek vol komen te zitten. Door toekomstige bezoekers beter te spreiden over Nederland, profiteren meer regio’s en bewoners van de waarde van bezoek.

Verder is Nederland in 2030 een ideale bestemming voor een korte vakantie. Stedentrips zijn daarom erg populair onder zowel internationale als binnenlandse toeristen.

Ook is er toenemend besef onder beleidsmakers, consumenten en bewoners dat de toekomst van de planeet bepaald wordt door menselijk handelen. Nederland heeft zich daardoor ontwikkeld tot een “bewuste bestemming” die meer in balans is dan in 2020. De belangen van bewoners, bedrijven en bezoekers worden beter afgewogen ten behoeve van een duurzame groei van toerisme. Toeristen zijn zich meer bewust van de keerzijde van toerisme, keren zich daarom af van drukke hotspots en zoeken authentieke en rustige plekken in Nederland.

Alternatieve scenario’s

In het verlengde van het basisscenario hebben het NBTC en EFTI een viertal [alternatieve scenario’s](#) ontwikkeld. Deze scenario’s kijken breder dan alleen naar Nederland. Door meerdere scenario’s in kaart te brengen kunnen beleidsmakers toekomstige ontwikkelingen en de consequenties daarvan op toerisme beter duiden en waar mogelijk tijdig op inspelen. De alternatieve scenario’s berusten op twee kernonzekerheden, waarvan onvoorspelbaar is in welke richting die zich zullen ontwikkelen: I) ontwrichting (politiek economische ontwrichting vs. ecologische ontwrichting) II) en veranderd wereldbeeld (open wereldbeeld vs. gesloten wereldbeeld). Aan elk scenario is een titel gegeven die de inhoud karakteriseert.

Global village

In het scenario van “global village” wordt uitgegaan van politieke-economische ontwrichting en een open wereldbeeld. In 2030 concentreert de politieke en economische macht zich in Azië (vooral China). Wereldwijd heerst er politieke stabiliteit. Gezamenlijk belang staat boven landsbelang en er wordt actief gezocht naar synergiën tussen landen. Handel en ook internationaal reizen kent geen belemmeringen. Hierdoor is wel de kans toegenomen dat epidemieën zich in rap tempo kunnen verspreiden.

Door de groeiende welvaart en welbevinden wereldwijd wordt er internationaal veel gereisd. Dit wordt mede gefaciliteerd door milde visa procedures, een groot onderling vertrouwen tussen landen en een hoge mate van gastvrijheid. Vanwege de afwezigheid van belemmeringen voor internationaal reizen, berust duurzaam reisgedrag vooral op de eigen keuzes van de consument. Wel zijn er vergaande internationale afspraken m.b.t. het milieu, zoals het verminderen van broeikasgassen. Ook is er in 2030 reeds flink geïnvesteerd in de realisatie van een hogesnelheidsspoorwegennetwerk dat de concurrentie moet aangaan met het vliegen over korte- en middellange afstand. De connectiviteit over land is aanzienlijk toegenomen.

Hostility

Het toekomstbeeld van “hostility” gaat uit van politieke-economische ontwrichting en een gesloten wereldbeeld. Wederom bevindt de politieke en economische macht in 2030 zich in Azië. Landen als China spelen EU-landen tegen elkaar uit waardoor de EU na de Brexit uiteenvalt. Deze situatie zorgt wereldwijd voor politieke instabiliteit en er heerst terreur- en oorlogsdreiging. Landen vertrouwen elkaar niet en zetten landsbelang voorop. Door die protectionistische opstellingen van landen worden er allerlei handelsbarrières in het leven geroepen. De wereldeconomie staat er niet goed voor en er dreigt recessie.

Door het toegenomen wantrouwen in de wereld is de belangstelling in internationaal reizen afgenomen. Gastvrijheid jegens toeristen uit andere landen is laag, zelfs vijandig te noemen. Doordat internationaal reizen complexer en tijdrovender is geworden zoekt men liever verblijf en vermaak in eigen land. Om het binnenlandse toerisme te ondersteunen is er uitgebreid geïnvesteerd in de nationale vervoersinfrastructuur. In Nederland zijn er bijvoorbeeld lightrail verbindingen rond de Randstad en zijn er verbeterde treinverbindingen tussen verschillende landsdelen. De binnenlandse connectiviteit is daardoor aanzienlijk verbeterd. Wel wordt in het algemeen aandacht voor het milieu gezien als een luxeprobleem en wordt het pas relevant gevonden als

het een directe bedreiging vormt voor de economie en veiligheid.

Resistance

In het scenario van “resistance” staat ecologische ontwrichting en een gesloten wereldbeeld centraal (een scenario dat zich nu deels voordoet vanwege de corona crisis?). In 2030 blijven de “oude” economieën in de westerse wereld een belangrijke rol spelen. Welvaart en welbevinden ontwikkelen zich in sommige landen nog steeds ten kosten van andere landen. In de EU heerst instabiliteit doordat ze uit verschillende ideologische zones bestaat die steeds meer uit elkaar drijven. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de ongelijke kwetsbaarheid voor en gevolgen van klimaatverandering. Door het grote wantrouwen tussen landen en het gebrek aan samenwerking verloopt de strijd tegen de gevolgen van klimaatverandering en andere milieuproblemen inefficiënt en langzaam.

Door de groeiende polarisatie in de wereld krijgt het internationale handels- en reizigersverkeer steeds meer tegenstand. Landen stellen zich weinig gastvrij op tegenover toeristen uit andere landen. Vakanties in het binnenland zijn daardoor in populariteit toegenomen. Verder zijn er grote verschillen tussen landen in wet- en regelgeving omtrent internationaal langeafstandsvervoer. Sommige landen hebben ervoor gekozen om vliegactiviteiten op grotere luchthavens te

concentreren en regionale luchthavens af te bouwen. In het algemeen is reizen flink duurder geworden. Duurzaam reisgedrag wordt in principe afgedwongen door landen, maar de mate waarin dit gebeurt verschilt aanzienlijk per land.

Resilience

In het laatste scenario, “resilience”, zijn ecologische ontwrichting en een open wereld belangrijke pijlers. In 2030 is de wereld gegroeid in het besef dat landen alleen samen oplossingen kunnen realiseren om de gevolgen van klimaatverandering binnen de perken te houden. Internationaal wordt hard samengewerkt om de klimaatdoelen te halen en zijn er internationale normen afgesproken die streng worden nageleefd. Ook wordt voedsel- en watervoorziening beschouwd als een wereldwijd probleem dat alleen door landen gezamenlijk kan worden aangepakt. Zonnestroom wordt bijvoorbeeld opgewekt in de Sahara. Er heerst politieke stabiliteit waarbij landen een hoog vertrouwen in elkaar hebben.

Er zijn geen belemmeringen voor internationale handel en toerisme. Mede door de open houding om van elkaar te leren ontstaan er nieuwe vormen van congres en “special interest” toerisme. De kosten voor (internationaal) reizen zijn wel toegenomen als gevolg van hoge sancties op vervuilend langeafstandsvervoer. Het gebruik van vliegvelden wordt heroverwogen en afgebouwd. “Eco-shaming” is wijdverspreid onder de

mensen. Vliegen raakt uit de gratie. Innovatieve milieuvriendelijke vormen van vervoer winnen aan populariteit. De vacuümtrein “[Hyperloop](#)” is daar een voorbeeld van. Duurzaam reisgedrag wordt in feite afgedwongen door de publieke opinie. Ook het accommodatiegebruik is door het groeiend (milieu)bewustzijn aan het veranderen. Ecologische resorts en boetiek-hotels winnen aan populariteit.

Relevantie

Drinkwater in het vakantieland van de toekomst

Als we het basisscenario “de bewuste bestemming” van het NBTC aannemen als meest waarschijnlijke scenario voor het toekomstige toerisme in Nederland, dan zien we dat de groei in toeristen naar Nederland zich doorzet tot recordhoogten van ca. 30 tot 40 miljoen in 2030. Tegelijkertijd wordt ook voorspeld dat door bewust genomen beleid toeristen, zowel binnenlandse als buitenlandse, meer over het land verspreidt vakantie vieren. Vooral de gebieden rond de Randstad en meer perifere gebieden zullen een grote influx van toeristen krijgen. Amsterdam blijft ongekend populair en andere steden winnen aan populariteit door de toegenomen aantrekkelijkheid van korte vakanties. Wat betekenen deze voorspelde ontwikkelingen voor de drinkwatervoorziening in Nederland?

Bij het dimensioneren van zuiveringsinstallaties, putten en leidingen gebruiken drinkwaterbedrijven vaak de dagpiekfactor als belangrijk ontwerpcriterium. Deze piekfactor wordt door verschillende elementen beïnvloed, zoals het weer. Vakantiespreiding heeft ook invloed op de piekwatervraag. De piekvraag kan bijvoorbeeld erg hoog zijn in gebieden waar toeristen naar toe trekken. Vooral in het zomerseizoen, wanneer de neerslag beperkt is en de watervraag vanuit landbouw en huishoudens juist groot, kan het toerisme eventuele waterschaarste danig verergeren.

Drogere en hetere periodes zullen vaker voorkomen en ook buiten de “traditionele” vakantieperiodes van juli en augustus vallen. De piekwatervraag zal in de toekomst verder toenemen als de effecten van klimaatverandering sterker merkbaar worden en de groei van het aantal binnenlandse en buitenlandse toeristen verder toeneemt, zeker in gebieden die momenteel relatief minder frequent worden bezocht door toeristen.

Op basis van deze voorspelde trend zouden drinkwaterbedrijven er goed aan doen om in de gebieden waar een sterke toeristische groei wordt verwacht, zoals in de ring rond de Randstad (bijvoorbeeld het Groene Hart) en perifere gebieden (bijvoorbeeld de Veluwe, Waddeneilanden en Drentse zandgronden), de watervoorziening zodanig in te richten dat ook toekomstige pieken in waterverbruik

opgevangen kunnen worden. Voor het ontwerpen van (nieuwe) leidingnetten en zuiveringsinstallaties in deze gebieden is het aan te raden om bij het berekenen van de dagpiekfactor niet alleen de verwachte weerextremen mee te nemen, maar ook de voorspelde toeristische groei van het NBTC.

Naast de ontwerpdimensies zouden drinkwaterbedrijven in deze gebieden ook het drinkwateraanbod kunnen vergroten en de vraag verkleinen om toekomstige watertekorten het hoofd te bieden. Op het populaire toeristische Waddeneiland Terschelling wordt bijvoorbeeld [onderzoek](#) gedaan door de Gemeente Terschelling, provincie, Wetterskip Fryslân en Vitens om Terschelling zelfvoorzienend te laten worden in hun waterbehoefte, ook tijdens de drukke zomerperiode. Momenteel is Terschelling voor twee derde afhankelijk van een leiding op het vasteland. Het onderzoek brengt in kaart welke alternatieve bronnen er mogelijk zijn om het aanbod verder te vergroten. Grondwater³ (er is een grote zoetwaterbubbel onder Terschelling), regenwater en gezuiverd rioolwater zijn o.a. denkbare oplossingen. De onderzoekers zijn van mening dat indien de oplossingen op Terschelling een succes worden, deze oplossingen ook toegepast kunnen worden op nabijgelegen eilanden, zoals Schiermonnikoog en

Vlieland die momenteel tegen hun maximale drinkwatercapaciteit aanlopen.

Ook het verkleinen van de vraag naar drinkwater zal de watervoorziening resistenter maken tegen hoge pieken en aanhoudende droogte. In de toerismesector wordt waterbesparing vooral gestimuleerd door ecolabels en certificaten te koppelen aan accommodaties, zoals het [Europese Ecolabel voor Toerisme](#) en [Green Key](#). Accommodaties die zo'n keurmerk hebben, mogen bijvoorbeeld maar een beperkt aantal liter water gebruiken voor een toiletpoeling en/of moeten water besparende douchekoppen installeren. Drinkwaterbedrijven zouden in samenwerking met organisaties in de toerismesector kunnen inventariseren waar er eventueel water bespaard kan worden. Wellicht kunnen drinkwaterbedrijven ook eigen keurmerken uitgeven? Ook zouden drinkwaterbedrijven, in samenwerking met organisaties in de toerismesector, het gedrag van toeristen kunnen beïnvloeden door gedragspsychologische technieken toe te passen wanneer ze water verbruiken. Dat gebeurt nu ook al 'vanzelf': toeristen maken in bijv. hotels kennis met nieuwe technieken als comfort douches (met meer water verbruik) of bespaardouches (met minder

watervbruik), en nemen deze ervaringen mee bij toekomstige aanpassingen in hun eigen woning.

Drinkwater is er om te drinken

Ook is het belangrijk om stil te staan bij de perceptie die vooral buitenlandse toeristen hebben over kraanwater. In de meeste landen is het niet vanzelfsprekend dat er water van drinkwaterniveau uit de kraan komt. Veel buitenlandse toeristen zijn daarom gewend om mineraalwater uit flessen te kopen als ze op vakantie zijn. Uit [onderzoek](#) blijkt dat slechts vier op de tien buitenlandse toeristen in Nederland water uit de kraan drinkt. In Nederland wordt het water goed gezuiverd tot drinkwaterkwaliteit en er wordt in tegenstelling tot andere landen ook geen chloor aan toegevoegd. Er zou geen reden moeten zijn voor deze groep toeristen om (onnodig) mineraalwater te kopen. Hier ligt een maatschappelijke uitdaging voor drinkwaterbedrijven om ook buitenlandse toeristen aan te zetten om water uit de kraan te drinken. Dit bespaart in ieder geval veel verpakkingsmateriaal (plastic) en bezorgt toeristen goedkoper (en gezonder) drinkwater.

Een voorbeeld van een initiatief om het bewustzijn onder buitenlandse toeristen te vergroten kwam in de zomer van 2016. PWN startte toen in samenwerking met

³ Als gekozen wordt voor grondwateronttrekking, moeten de zoetwaterreserves wel aangevuld worden door meer regenwaterinfiltratie om verzilting te voorkomen.

Booking.com een campagne genaamd: “[Tap is Top](#)” om buitenlandse toeristen te stimuleren kraanwater te drinken. Op populaire vakantieoorden werd deze groep geïnformeerd over hoe lekker en veilig kraanwater in Nederland is. Ook werden gratis hervulbare flessen verstrekt door PWN in de Kennemer Duincampings die in de door hen beheerde natuurgebieden liggen, en in de Noord-Hollandse Stayokay hostels (Haarlem, Heemskerk en Egmond). Het is aan te raden dat drinkwaterbedrijven meer van dit soort initiatieven in gang zetten, gezien de recordaantal buitenlandse toeristen die na verwachting naar Nederland zullen komen volgens het NBTC.

Drinkwater als uniek product

Nederland is sterk in het leveren van schoon drinkwater. Er zijn vele zuiveringstappen in het Nederlandse drinkwatersysteem die het drinkwater biologisch stabiel maken, met amper voedingsstoffen voor bacteriën. Dit allemaal zonder de toevoeging van chloor. Ook wordt het distributienet goed beheerd en onderhouden waardoor er in Nederland lage lekpercentages zijn.

Deze expertise en ervaring zouden drinkwaterbedrijven kunnen overbrengen aan toeristen die Nederland bezoeken. Er wordt zodoende een positief imago afgegeven naar het buitenland over het drinkwatersysteem in Nederland. In het algemeen ervaren toeristen nieuwe innovaties beter als ze op vakantie zijn en kunnen het wellicht terugbrengen naar eigen land. Toeristen zullen zich (eventueel) afvragen, hoe kunnen we het schone en stabiele drinkwater van Nederland in ons eigen land realiseren? Waarom hebben wij deze innovaties nog niet in ons eigen land? In hotels zouden bijvoorbeeld innovatieve wateroplossingen zichtbaar gemaakt kunnen worden, zoals de “[Nieuwe Sanitatie](#)” hergebruikoplossingen die worden aangedragen door Waternet. Ook zou bijvoorbeeld op Schiphol een (permanente) “water booth” opgezet kunnen worden waarin drinkwaterbedrijven hun innovaties tonen en uitleggen. Nieuwsgierige toeristen, die toch op hun vliegtuig moeten wachten, kunnen bij zo’n booth geïnformeerd worden over de kennis en kunde van het Nederlandse drinkwatersysteem, van winning tot levering, en deze inzichten meenemen naar eigen land.

Meer informatie

- <https://www.hartvannederland.nl/nieuws/2020/vliegschaamte-vliegtuig-auto-vakantie/>
- https://nbtcmagazine.maglr.com/nl_NL/14987
- <https://www.trends-tourism.nl/uploads/1/Samenvatting%20Toekomstvisie%20Nederlandse%20vakantiemarkt%202030.pdf>
- https://webunwto.s3.eu-west-1.amazonaws.com/s3fs-public/2020-01/UNWTO_Barom20_01_January_excerpt_0.pdf
- <https://www.cbs.nl/nl-nl/publicatie/2019/48/trendrapport-toerisme-recreatie-en-vrije-tijd-2019>
- <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>

Keywords

Toerisme, toekomstscenario's, duurzaamheid, watervoorziening.